



PM AUO 90 - Inför kursutveckling av allmänt utbildningsområde på avancerad nivå, 90 hp

Detta PM ska tjäna som en vägledning för kursplanearbetet med AUO 90 hp och som underlag för fortsatta diskussioner om vad det allmänna utbildningsområdet ska innebära för lärarstudenter på väg mot en professionell yrkesidentitet. I detta dokument presenteras riktlinjer för innehållet i de tre terminerna åtföljda av förtydliganden av centrala tankegångar, exemplifieringar samt klargöranden av samband mellan universitets- och verksamhetsförlagd utbildning. Förslaget har utformats av en arbetsgrupp bestående av Signild Lemar, Kerstin Holmlund och Agneta Hult, behandlats av utskottet för lärarprogrammet och fastställts av arbetsutskottet 2007-10-15.

För studenter inom lärarprogrammet grs/gy samt yrkeslärarprogrammet måste en alternativ kurs till "Verksamhetsförlagd del, 15 hp, Fostran, undervisning och lärande" som avslutar termin 1 utvecklas. Programstudenterna behöver inte lika mycket verksamhetsförlagd utbildning som AUO 90hp-studenterna. Ett kursutvecklingsuppdrag för denna kurs måste beskrivas så det stämmer överens med struktur och innehåll i kurserna i övrigt. Viktiga områden som förslagsvis kan ingå i AU 16-30 är värdegrund (se över demokratiavsnittet), hållbar utveckling, kommunikation, estetiska läroprocesser, ITK samt verksamhetsförlagd utbildning som utvecklar kunskaper och förmågor såsom att planera, genomföra, granska och analysera undervisning, lärande och fostran. Kurser för blivande yrkeslärare utvecklas på grundnivå men följer huvudsakligen detta PM.

Termin 1	<i>Lärarprofessionen och dess samhälleliga och vetenskapliga grund.</i> 30 hp på grundnivå.	
Utbildningens placering	Universitetsförlagd del, 15 hp	Verksamhetsförlagd del, 15 hp
Kursbenämning	Samhälle, vetenskap och utbildning,	Fostran, undervisning och lärande
Innehåll	<p><i>Samhälle och utbildning:</i> Demokratiskt perspektiv; fostran av barn och unga till demokratiska medborgare</p> <p><i>Vetenskap och utbildning:</i> Vetenskap som kunskapskälla Vetenskapligt förhållningssätt och metod <i>Skola och utbildning</i> Lärande, undervisning och beprövad erfarenhet Introduktion till att utvärdera och bedöma kunskapsutveckling Ledarskap</p> <p>Innehållet relateras kontinuerligt till konsekvenser för dagens lärarprofession</p>	<p>Undersökningbara problemområden identifieras innan VFU:n. VFU indelas i innehållsliga moment som successivt examineras:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Demokratifostran - Vetenskap som kunskapskälla - Lärande, undervisning och bedömning inom ämne/ämnesområde <p>I alla tre moment utvecklas kunskaper och förmågor genom att planera, genomföra, granska och analysera undervisning, lärande och fostran</p> <p>Ämnets formulering i styrdokument samt faktorer som påverkar transformering och realisering av kunskaper inom ämnet</p>
Planerade resultat	<p>Visa kunskap och insikt om läraryrkets samhälleliga inramning samt om de centrala byggstenarna för skolans uppdrag.</p> <p>Kunna problematisera betydelsen av beprövad erfarenhet och teori i relation till lärarprofessionen.</p>	<p>Visa förmåga att planera, genomföra, granska och analysera undervisning, bedömning och annan pedagogisk verksamhet</p> <p>I ett skolutvecklingsperspektiv visa förmåga att använda grundläggande forskningsmetoder, sammanställa, beskriva, pröva och värdera resultat.</p> <p>Visa insikt om skillnaden mellan beskrivning av och tolkning av skolsituationer.</p>

Termin 2	<i>Ett professionellt och vetenskapligt förhållningssätt.</i> 30 hp på avancerad nivå.	
Utbildningens placering	Universitetsförlagd del, 15 hp	Verksamhetsförlagd del, 15 hp
Kursbenämning	Barn, unga och vuxna i ett föränderligt samhälle	Barn/ungdom, kommunikation och sociala villkor
Innehåll	<p><i>Socialisation och skilda levnadsvillkor</i> Klass, kön, etnicitet Ungdomskulturer och kommunikationsmönster Normalitet och avvikelser, kategoriseringar, effekter och skolans ansvar</p> <p><i>Lärarprofessionen i ett föränderligt samhälle</i> Hur kan läraren förbereda eleverna för ett föränderligt samhälle? Historiskt perspektiv; fostran, disciplinering och bildning Undervisning och lärande Specialpedagogik <i>Skolans ramar och innehåll i förhållande till ett framtida samhälle</i> Ramars och förutsättnings betydelse Kunskapers betydelse och föränderlighet Betyg, bedömning och utvärdering</p>	<p>Kontinuerligt under kursen ingår att planera, genomföra, granska, analysera och utveckla undervisning, lärande och fostran</p> <p>Undersökbara problemområden, relaterade till den universitetsförlagda kursen, identifieras under VFU:n och i samråd med LLUare Inriktas mot: Barn/ungdomars villkor, sociala mönster och kommunikation Barn/ungdomars nätanvändning Betyg och bedömning Utforska och öva samtalsmetoder</p>
Planerade resultat	<p>Visa kunskap och insikt om de varierande och gemensamma villkor under vilka dagens barn/ungdomar lever Visa analysförmåga rörande aktuell mångvetenskaplig forskning om relationen barn, ungdom, vuxna och skola i ett föränderligt samhälle tex. ungdomskulturer på nätet Självständigt identifiera vägar till uppfyllelse av intentioner i lagar och styrdokument.</p>	<p>Använda kunskap från tidigare studier för att vidareutveckla förmågan att undersöka, analysera och dra slutsatser om relevanta problemområden. Visa fördjupad förmåga att självständigt och kritiskt agera och hantera den komplexa skolverksamheten, elever med skilda förutsättningar och valda ämnesområden. Visa god förmåga att hantera komplexiteten vid analys och bedömning av elevers kunskapsutveckling med hänsyn tagen till socialgrupp, kön, etnicitet.</p>

Termin 3 *Forskning, beprövad erfarenhet och kritisk analys*
30 hp på avancerad nivå.

Utbildningens placering

Universitetsförlagd del

Verksamhetsförlagd del

Kursbenämning

Examensarbete 30 hp

Innehåll

Kritiskt, självständigt och med relevans för lärarprofessionen:
-identifiera ett problemområde
- göra en forskningsgenomgång
- precisera problem och frågeställningar
- ge problemet en vetenskaplig och teoretisk inramning
-välja metod/er i förhållande till problem

Innehåll

VFU-delen genomförs ”i mitten” av uppsatsarbetet, då datainsamling också genomförs
Kritiskt och självständigt och med relevans för lärarprofessionen:
-genomföra datainsamling, bearbetning, tolkning
-analysera och dra slutsatser utifrån de teoretiska utgångspunkterna och tidigare forskning
-problematisera resultaten i relation till yrkesprofessionen

Innehåll

Kritiskt och självständig och med relevans för lärarprofessionen:
- färdigställa en väl sammanhållen rapport
- genomföra granskning och ventilerings

- återkoppla resultat och slutsatser till verksamheten

Planerade resultat

Visa fördjupad förmåga att ta ansvar för det egna lärandet och på ett konstruktivt sätt använda handledning och uppsattsseminarier

Visa förmåga att självständigt genomföra en relevant datainsamling samt välgrundad bearbetning och tolkning av data.

Visa förmåga att formulera ett vetenskapligt problem, självständigt planera en väl sammanhållen studie och dra adekvata slutsatser.

Visa förmåga att självständigt problematisera och analysera resultaten i relation till teoretiska utgångspunkter och till yrkesprofessionen.

Visa förmåga att utifrån formell praxis kunna sammanställa en konsistent rapport samt på ett grundlig och konstruktivt sätt kunna granska och värdera det egna och andras arbeten.

Visa förmåga att i relevanta sammanhang, på ett nyanserat sätt kunna kommunicera vetenskaplig kunskap.

Centrala tankegångar och exempel

En generell tankegång med progressionen i de tre terminerna kan beskrivas som en stegvis övergång från mer av kunskapsinhämtande för förståelse till mer av självständig handling och kritiskt förhållningssätt.

Den första terminen ligger på grundnivå och benämns "Lärarprofessionens samhälleliga och vetenskapliga grund" för att rikta uppmärksamheten mot uppdraget. Skola och läraruppdrag är en integrerad del av varje samhälle och därmed beroende av samhällsförhållanden. Den disciplinering av eleven som tidigare kännetecknade skolan motsvaras idag av en demokratifostrande ambition, för att dana aktiva, ansvarstagande, solidariska och likvärdiga medborgare. En sådan demokratifostran får konsekvenser för såväl lärares som elevers skolvardag, exempelvis vad gäller utformning av lärandemiljöer, val av innehåll och genomförande. Kunskaper om skolans historiska, samhälleliga och vetenskapliga förankring lägger en grund för att senare under utbildningen fördjupa förmågan att tolka och kritiskt analysera den kunskapssyn, elevsyn och lärarroll etc som möter lärarstuderande i den verksamhetsförlagda delen av utbildningen och i samhällsdebatten. En fördjupning som är nödvändig för att senare som lärare kunna förstå vad som händer i dagens skola, varför det händer och därmed kunna agera på ett professionellt sätt.

I dagens kunskapssamhälle där långa högskoleutbildningar föregår yrkesverksamheten utgör mötet mellan teoretisk universitetsförlagd utbildning och praktisk verksamhetsförlagd utbildning ett potentiellt fruktbart spänningsfält för professionsutbildningar. Fostran och undervisning är till sin karaktär situationsberoende och lärare förutsätts handla i nuet. Vetenskap och teoriutveckling har andra kännetecken. De bygger på systematiserade observationer av händelser och söker genom tolkning och kritisk analys öka vetandet om vad som sker. Först därefter kan alternativa handlingsmönster utkristalliseras och prövas. Praktik och teori är så till vida beroende av varandra. Beprövad erfarenhet och vetenskap kan, således, om möjligheterna tillvaratas skapa arenor för utveckling av såväl teori som praktik.

Vetenskapens betydelse för kunskapsutveckling och professionsutbildning är klart uttryckt i högskolelagen och examensordningen för lärarutbildning. Det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning vilket ska leda fram till en förmåga att utbyta information på vetenskaplig nivå samt att följa och bidra till kunskapsutvecklingen inom det aktuella området. Relevanta forskningsresultat bör således tydligt framträda i såväl innehåll/val av kurslitteratur och arbetssätt som vid examination. Dagens lärarexamen poängterar, både på grund- och avancerad nivå, ett arbetssätt som är förankrat i forskningsprocesser till skillnad från tidigare lärarutbildning där större tonvikt lades vid tradition och förebildlighet. Dagens lärarprofession omfattar förmåga att systematisera sina iakttagelser, analysera och kritiskt granska dem samt pröva och utvärdera olika handlingsalternativ istället för att okritiskt anamma befintliga kunskaper, värdeomdömen och arbetssätt. Den utbildning som de studerande möter bör därmed inte representera en kunskapssyn som är normativ eller ensidigt föreskrivande. Riktningen bör vara mot ökat engagemang i, och ökad förståelse för läroprocesser, undervisningsprocesser och kunskapsbildning.

Den verksamhetsförlagda utbildning som ligger under AUOs första tredjedel, är på grundnivå. Här undersöks problemområden kopplade till det föregående universitetsförlagda innehållet, vilket diskuterats och ringats in under handledning av universitetets lärare. Under VFUn planerar, genomför och utvärderar studenterna, i samråd med lokala lärarutbildare, undervisning och annat lärararbete som kan kopplas såväl till allmänna som ämnesrelaterade

kunskaper och färdigheter. Studenterna lägger här även grund för att bedöma och analysera elevers kunskapsutveckling.

VFU:n delas in i tre delar, vilka är relaterade till innehållet i den föregående universitetsförlagda kursen och till vald ämnesinriktning. Syftet med uppdelningen är att skapa garantier för att de olika innehållsliga delarna av VFUn bearbetas. Det innebär att redovisning och examination av studerandes uppgifter sker momentvis, är processinriktad och tränar förmågan att utbyta information på praktikrelaterad- och vetenskaplig nivå.

Den andra terminen ligger på avancerad nivå och benämns ”Ett professionellt och vetenskapligt förhållningssätt”. Den riktar uppmärksamheten mot förhållanden i ett föränderligt samhälle: levnadsvillkor, lärarprofessionen samt skolans mål och innehåll. Att bredda, fördjupa och integrera förståelsen av det komplexa läraruppdraget till att omfatta mer av helheter, handling och självständighet är en central målsättning för denna termin. Konsistens och progression i yrkeskompetens är således två kvalitetsmarkörer för den avancerade nivån inom AUO. Denna termin ska tillvarata och utveckla de kunskaper, färdigheter och erfarenheter som vunnits under tidigare terminers universitets- och verksamhetsförlagda studier. Kunskaper om hur etnicitet, klass, kön, ungdomskulturer, normalitet och avvikelse påverkar olika elevers och lärares utsikter att uppnå skolans målsättning leder till en fördjupad förståelse av komplexiteten i läraruppdraget. Om utbildningen kan skapa möjligheter för studenterna att integrera dessa kunskaper så att de kan utgöra en bas utifrån vilken de i sin kommande yrkesverksamhet kan göra självständiga och realistiska bedömningar av olika skol- och undervisningssituationer stärks arbetstillfredsställelsen och yrkesutövningens kvalitet, vilket i sin tur gagnar skolan och eleverna.

I ett föränderligt samhälle med ambition att skapa likvärdiga förhållanden för elever med skilda levnadsvillkor och förutsättningar blir det viktigt att i lärarutbildning och skola fokusera på mer generella kompetenser och färdigheter samt kunskapers föränderlighet och mångvetenskapliga karaktär. Att identifiera för lärarprofessionen betydelsefulla områden, söka och ta del av forskning och beprövad erfarenhet som belyser områdets komplexitet möjliggör en mer avancerad förståelse och ett självständigt förhållningssätt till hur intentioner i styrdokument kan förverkligas.

Under den verksamhetsförlagda utbildningen breddas och fördjupas förståelsen för barns/ungdomars olika, såväl som, gemensamma villkor, vad gäller t ex kön, klass och etnicitet. Förmågan att hantera komplexa undervisningssituationer fördjupas liksom att göra väl grundade bedömningar och värderingar av elevers kunskapsutveckling med hänsyn tagen till elevers villkor. Till skillnad från den första terminens VFU då problemområdena att studera identifierades i samråd med universitetslärare, innebär nu den andra terminens VFU som ligger på avancerad nivå att studenterna utifrån tidigare erfarenheter självständigt formulerar relevanta studieobjekt.

LLUarna kan här utgöra bollplank i bedömningen av problemens yrkesrelevans. Eventuellt kan problem identifierade under denna VFU utgöra en startpunkt för det kommande examensarbetet.

Den tredje terminen ligger på avancerad nivå och benämns ”Forskning, beprövad erfarenhet och kritisk analys”. Terminen utgörs av 30 hps examensarbete som inkluderar vfu. Här riktas

uppmärksamheten mot ett yrkesrelevant examensarbete där beprövad erfarenhet och vetenskapligt förhållningssätt samspelar från problemformulering till resultatanalys och slutsatser. Examensordningens mål är att lärarutbildning skall leda till ”fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över både egna och andras erfarenheter och relevanta forskningsresultat”. Utbildning på avancerad nivå är forskningsförberedande och ger tillträde till forskarutbildning. De forskningsförberedande delarna, varav examensarbetet är en viktig del, innebär även en träning inför yrkesverksamheten. Examensarbetet ska träna studerandes förmåga att distansera sig från en påträngande praktik, systematisera sina iakttagelser och i en vetenskaplig process söka förstå grunderna för en sådan kunskapsbildning. Det kan bland annat handla om att skilja personliga värderingar från vetenskaplig kunskap vid reflektion över den egna yrkesverksamheten. Vidare ska examensarbetet fördjupa förmågan att tillvarata forskningsresultat och att relatera lärarbetet till forskning och vetenskaplig teori. Utvecklingen av yrket är alltså centralt och ett ansvar som åvilar såväl den teoretiska som den verksamhetsförlagda delen av terminen.

Att integrera VFUn i examensarbetet innebär stora möjligheter att länka samman den traditionella lärarrollen med den undersökande forskarens. Genom problem hämtade från skolverkligheten och datainsamling under VFUn, framgår empirins betydelse för att förstå aktuella situationer och för att utveckla, påverka och förändra skolans verksamhet. Forsknings- och utvecklingsarbete ökar insikterna om att lärarbetet innebär att ständigt utveckla sin ”förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet”, i enlighet med examensbeskrivningen. Examensarbetet kan därmed bidra till att minska det kritiserade glappet mellan teori och praktik genom att visa på hur man som lärare kan förena dem.